

ČO JE *QUEER*/KVÍR TEÓRIA PRÁVA? (1. ČASŤ)

THE QUEER THEORY OF LAW – WHAT DOES IT MEAN? (1ST PART)

*Dominik Šoltys*¹

<https://doi.org/10.33542/SIC2023-1-05>

ABSTRAKT

Predložená štúdia sa zameriava na pojem, znaky, povahu, metódy a metodológiu queer teórie práva v kontexte významu špecifik pojmu queer a vo všeobecnom kontexte queer teórie. V nadväznosti na to popisuje, zdôvodňuje a analyzuje vplyv vyjadrenia prvkov nonnormativity, fluidnosti a diverzity v právnej vede. Štúdia je rozdelená do dvoch častí, pričom predložená prvá časť sa bližšie zameriava na popis najčastejšie sa vyskytujúcich a pripisovaných orientačných významov pojmu queer. Ukazuje, ako sa významová fluidnosť pojmu queer prenáša aj do konkrétnych orientačných vymedzení queer teórie. Ústredným motívom sa tak stáva vytvorenie predpokladov novej epistemologickej teórie, ktorá by dokázala teoreticky reprezentovať queer identitu/identity alebo pozíciu LGBTQIA+ ľudí vo vedeckej oblasti. Záver prvej časti štúdie je venovaný výpočtu a zhrnutiu predpokladov všeobecnej queer teórie, ktoré sa prenášajú do queer teórie práva a stávajú sa tak výzvou pre ich prispôbenie v podmienkach právnej vedy.

ABSTRACT

The study aims to examine the concept, signs, nature, methods, and methodology of queer legal theory in the context of specific features related to the term queer, and in a general context of the queer theory. Following this, it describes, justifies, and analyzes the influence of fluidity and diversity in jurisprudence. The study has two parts. The first part deals with the most frequently occurring and attributed meanings of the word “queer”. It shows how it’s semantic fluidity is also transferred to the meanings of queer theory. The central subject of this part is devoted to the assumptions of a new epistemological theory, which can theoretically represent queer identity/identities or the position of LGBTQIA+ community. The conclusion of the first part is devoted to the summary on basic assumptions of the queer theory, which are also transferred to queer legal theory and their adaptation can challenge the present requirements of jurisprudence.

I. ÚVOD

Nedávne tragické udalosti, ktoré súviseli s vraždou dvoch príslušníkov LGBTQIA+ komunity v centre Bratislavy pred barom Tepláreň otvorili tému práv, spoločenského postavenia a násilia voči ľuďom patriacim do danej komunity. Verejný diskurz sa otvoril téme inakosti, čím pripomenul postavenie menšín v spoločnosti, a zvlášť úroveň dôstojnosti života LGBTQIA+ ľudí na Slovensku.

S nadchádzajúcimi protestami, verejnými vyjadreniami a informáciami, ktoré zaznievali v médiách sa začalo vo väčšej frekvencii objavovať pre mnohých nové slovo „*queer*“. Prípadne sa na banneroch niektorých protestujúcich objavil napísaný jeho slovenský ekvivalent

---

¹ JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

v tvare „kvír“. V tejto vedeckej štúdiu by som preto rád vymedzil pripisované významy tomuto pojmu, objasnil prečo sa tento pojem používa v súvislosti s LGBTQIA+ ľuďmi, a najmä by som sa zameral na význam tohto pojmu v doterajšom vývoji zahraničnej právnej filozofie, vedy a teórie.

Táto štúdia je snahou o predstavenie základných ideových východísk, teoretických znakov a špecifických metód a metodológie *queer* teórie práva. Uvedená štúdia je rozdelená do dvoch častí. Predložená prvá časť začína najskôr všeobecným vstupom do terminológie, teórie, epistemológie a metodológie *queer* teoretických prístupov k poznaniu javov. Konkrétne, sa zameriavam na ozrejmovanie pojmov významných pre *queer* teóriu, ktoré kombinujem s ideovými zdrojmi a zároveň s najvýznamnejšími historickými medzníkmi pre rozvoj *queer* myslenia. V nadväznosti na to mojím zámerom nie je popísať historický priebeh boja za práva lesbien, gejov, a vôbec ďalšieho zvyšku LGBTQIA+. Mojím zámerom je zamerať sa na ideové charakteristiky, ktoré tento boj sprevádzali. Historické medzníky budem z tohto dôvodu uvádzať jedine vtedy, ak to je významné v kontexte ideového vývoja *queer* hnutia.

Prečo o tom treba hovoriť a najmä prečo tak zoširoka? Zvolený prístup možno rozobrať v dvoch rovinách. Tou prvou rovinou je otázka nastavenia rôznorodých prejavov *queer*, vyskytujúcich sa bez ohľadu na oblasti spoločenského života a vedných odborov. Táto rovina súvisí so všeobecnými znakmi *queer* teórie, ktoré sa následne prenášajú do oblasti práva a s ktorými sa – s nemalými problémami – musí vyrovnávať formovanie každého *queer* prístupu v oblasti právnej filozofie, právnej vedy a právnej praxe. Tento môj prístup odzrkadľuje poznanie, že nemožno celkom jasne pochopiť povahu a účel *queer* teórie práva, pokiaľ neporozumieme všeobecnej povahe a charakteru všetkého, čo sa obvykle označuje ako *queer*. Napriek tomu sa pri zostavovaní obsahu predloženej vedeckej štúdie snažím o vyvážené predstavenie jednak všeobecných znakov *queer* teórie, ako aj špecifického zamerania *queer* teórie práva.

Druhou rovinou je otázka, resp. súhrn otázok týkajúcich sa všeobecnej spoločenskej klímy v podmienkach Slovenskej republiky. Slovenskú právnu vedu nevnímam ako odtrhnutú od celkového diania v spoločnosti. Hoci sa v nej doteraz neobjavila koncepcná snaha o rozvinutie teoretického pohľadu LGBTQIA+ komunity na právo, neznamená to, že tu takáto potreba neexistuje, resp. v blízkej dobe existovať nebude. Chcem tým povedať, že je treba začať uvažovať o vytvorení priestoru pre rozvoj predpokladov, ktoré vytvoria podporné a prajné prostredie právnej vedy. Ak máme hovoriť o skutočne demokratickom a humanitnom výkone akademických práv a slobôd, ktoré podnecujú slobodu vedeckého bádania, potom nám nemôže byť ľahostajný osud žiadnej menšiny. Demokracia nás učí o nevyhnutnosti diskusie, a tú nemožno viesť, ak bol, je alebo bude niekto umlčovaný, ignorovaný či marginalizovaný. Humanita nás vedie k láske k všetkým ľudským bytostiam bez rozdielu; no predovšetkým nás podnecuje v rámci styku s ostatnými ľudskými bytosťami dať zo seba to najlepšie v nás. *Summa summarum*, demokracia, ani humanita nemôžu zdôvodňovať alebo čo i len mlčky tolerovať pasívne či aktívne násilie voči komukol'vek, a už vonkoncom nie voči zraniteľným a marginalizovaným menšinám.

Nechcem, aby došlo k nedorozumeniu, pretože moje ambície sú skromné pokiaľ ide o reálny dosah tejto štúdie. Ale zároveň je nevyhnutné, aby slovenská právna veda svojou podporou a vytvorením patričného priestoru pomohla prejavovať sa *queer* uvažovaniu o práve. Ak máme ako vedci a vedkyne ambíciu poznať pravdivú podobu práva a jeho skutočných dopadov, potom nie je dôvod, prečo by sme nemali prijímať možno aj kritický prístup k doterajším právnym úpravám, podobe spoločnosti či nastavenia jej politiky, ktoré majú priamy dopad na životy LGBTQIA+ ľudí.

II. ČO MÔŽE VYJADROVAŤ POJEM *QUEER*?

Pojem „*queer*“ je polysém.² Z podstaty veci platí, že pojem *queer* môže znamenať všetko alebo aj nič konkrétne. Z pozície *queer* teórie je význam pojmu *queer* – rovnako ako význam každého pojmu – svojím spôsobom skôr sekundárnou záležitosťou. Pôvodné označenie v anglickom názvosloví „*queer*“ má podľa Eve Kosofsky Sedgwickovej za úlohu označovať „otvorenú sieť možností, medzier, presahov, disonancií a rezonancií, odklonov a excesov významu v prípadoch, keď základné prvky pohlavia a sexuality kohokoľvek nie sú vytvorené (alebo nemôžu byť vytvorené) tak, aby predkladali monolitický význam“.³ Pripúšťa sa, že tento pojem môže mať rôzne významy pre rôznych ľudí. Dokonca, jeho význam môže byť premenlivý vzhľadom na premenlivosť doby a rôznosť kontextov, ktorému je vystavené časové a miestne hľadisko, a tým je aj premenlivé používanie pojmu *queer* v rámci jednotlivých vhodných príležitostí.

Vo všeobecnosti pojem *queer* slúži na pomenovanie mnohosti, variability a diverzity ľudskej sexuality a rodovej identity. Teda sexualít a rodov, ktoré okrem heterosexuality a homosexuality pokrývajú celú škálu známych sexuálnych a rodových identít, alebo sa dokonca nachádzajú mimo tejto škály.⁴ Je vhodné používať pojem *queer* na lesbickú, gejskú, bisexuálnu, transrodovú a intersexuálnu reprezentáciu, ale pritom je treba myslieť na to, že ostáva stále otvoreným ďalšej, a teda inej novej reprezentácii, čím zachováva rozdiely a z nich plynúcu diverzitu.⁵ Tento významový stred pojmu *queer* sa nachádzal už vo význame pôvodne slangového termínu *queer*, ktorého používanie bolo rozšírené v polovici dvadsiateho storočia v angloamerickom jazykovom prostredí. Pôvodne bolo považované označovanie niekoho alebo niečoho ako *queer* za hanlivé a pejoratívne.⁶ Tento slangový výraz sa používal na pomenovanie osôb – v drvivej väčšine prípadov skôr mužov ako žien –, u ktorých spravidla heterosexuálne osoby pozorovali vonkajšie prejavy homosexuality. V tomto význame sa používal daný termín buď ako podstatné meno, ktorému v súčasnosti zodpovedajú slovenské ekvivalenty, akými sú „teploš“, „čudák“, „buzerant“, „buzík“, „buzna“, „homoš“, alebo ako prídavné meno, ktorému zodpovedajú napríklad nasledujúce súčasné ekvivalenty v slovenčine: „teplý“, „čudácky“, „teplošský“, „prihriaty“, „buzický“, „buzerantský“, „homošský“. V každom prípade malo ísť o hanlivé či pejoratívne označenie prevažne mužov, ktoré ich spoločensky stigmatizovalo, a tým aj marginalizovalo ako asociálne, nenormálne a sexuálne perverzné osoby.

Asi každému napadne otázka, ako sa tento pôvodne hanlivý a pejoratívny slangový výraz preniesol na pomenovanie hnutia a vedeckej teórie. Pojem *queer* musel prekonať kľukatú cestu, než sa zbavil svojho morálne degradujúceho významu, ale zároveň si zachoval svoj dôraz na

² BERNINI, L. *Queer Theories: An Introduction: From Mario Mieli to the Antisocial Turn*. Abingdon – New York: Routledges, 2021. s. 27.

³ SEDGWICK, E. K.: *Tendencies*. London: Routledge, 1994, s. 7.

⁴ BENSHOFF, H. M. – GRIFFIN, S.: *Queer Images: A History of Gay and Lesbian Film in Americas*. Boulder – Lanham – New York – Oxford – Toronto: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2005, s. 2.

⁵ ATKINS, D.: (eds.) *Looking Queer: Body Image and Identity in Lesbian, Bisexual, Gay, and Transgender Communities*. London – New York: The Haworth Press, 1998. s. xli.

⁶ Pre pôvodne hanlivý a pejoratívny význam neprijali vcelku, ihneď či bezvýhradne všetky osoby patriace ku LGBTQIA+ komunitě označenie samých seba ako „*queer*“. Dokonca, ešte aj dnes časť lesbiab a gejev odmieta používanie pojmu *queer* z dôvodu, že ide o hanlivé a pejoratívne označenie osôb iných sexuálnych orientácií, než je tá heterosexuálna. V týchto súvislostiach namietali, že výraz „*queer*“ stigmatizuje jednotlivcov a komunitu ako menejcenných. Univerzálnosť pojmu *queer* je v tomto smere pochybná. Skutočnosť, či pôjde o neutrálne označenie, alebo označenie, ktorého zámerom je prejaviť hrdosť z otvoreného vyjadrenia vlastnej (rodovej a sexuálnej) identity, alebo dokonca o nadávku závisí spravidla od toho, kto a v akom kontexte predchádzajúcich a nasledujúcich tvrdení ho používa. Pozri napr. ROCHELEAU, J.: *A Former Slur Is Reclaimed, And Listeners Have Mixed Feelings* [online]. August 21, 2019 [cit. 2022-11-01]. Dostupné na: <https://www.npr.org/sections/publiceditor/2019/08/21/752330316/a-former-slur-is-reclaimed-and-listeners-have-mixed-feelings/>.

sexualitu. Takéto chápanie sa prvýkrát pravdepodobne objavilo najprv v umení. Napríklad, bítnik a spisovateľ William S. Burroughs dokončil v roku 1953 svoju novelu *Teploš*⁷ (*Queer*). Lenže dané dielo nemohlo byť v dôsledku svojho homosexuálneho obsahu – ktorý by vtedajšia spoločnosť a pravdepodobne aj štátne orgány mohli vyhodnotiť (aj právne) ako obscénosť – publikované, a tak sa svojho vydania dočkalo až v roku 1985.⁸

Zárodky pre komunitné identifikačné označenie pojmom *queer* sa začínajú vo väčšom rozsahu objavovať v začiatkoch osemdesiatych rokov 20. storočia v USA.⁹ V tomto období ho začali používať za účelom vlastnej alternatívnej možnosti individuálnej či komunitnej identifikácie gejovia a lesby. Okrem toho, že takéto použitie začínalo v ich očiach strácať hanlivý význam, nadobudlo aj posilňujúci význam, čím vytvorilo predpoklady pre využitie politického potenciálu pojmu *queer*. K politickému potenciálu *queer* prispelo aj to, že sa začalo používať v angažovanom boji proti predsudkom a násiliu voči gejom¹⁰ a lesbám (v tejto súvislosti sa objavoval pojem „mlátenie teplošov“ v anglickom ekvivalente „*queer bashing*“) a v požiadavkách po väčšom odhodlaní čeliť AIDS kríze, ktorá sa v danom čase verejne spájala práve s touto komunitou, čím ju výrazne zasahovala a spoločensky stigmatizovala.

Určitý prelom pre spoločenské rozšírenie identifikačného a nehanlivého významu pojmu *queer* znamená začiatok deväťdesiatych rokov. Tento pojem sa dokonca dostal do označenia jedného aktivistického hnutia s názvom *Queer Nation*¹¹. Išlo práve o túto organizáciu, ktorá poukazovala na problém homofóbie a heterosexizmu a ktorej vznik podnietilo pouličné násilie voči gejom.¹² *Queer Nation* sa behom deväťdesiatych rokov výrazne podujalo na popularizácii pojmu *queer* dokonca v radoch širšej verejnosti. Pojem *queer* sa preto vo všeobecnosti začal spájať s aktivizmom za ľudské práva lesbičiek, gejom, transrodových osôb a tiež intersexuálnych ľudí. V tomto duchu môže pomenovávať komunitu, hnutie a jeho aktivity – a tým sa dostávame aj k prvému konkrétnemu, obvykle prisudzovanému významu tohto pojmu. V takomto chápaní sa z pojmu *queer* stáva zastrešujúci pojem v podobe *queer* dáždnika (*queer umbrella*).¹³ *Queer* tak bude označovať všetkých ľudí, ktorých sexuálna orientácia nie je obmedzená výhradne heterosexuálnosťou a/alebo sa neidentifikujú rodom, ktorý im bol určený pri narodení, t.j. pripísaným rodom (*assigned gender*). Vede nás k zamysleniu nad tým, že pohlavie, rod a sexualita sú oddelenými kategóriami. Inými slovami, pohlavie jednotlivca nemusí nevyhnutne znamenať, že sa identifikuje pripísaným rodom alebo že sa hlási k očakávanej sexuálnej orientácii determinovanej pripísaným rodom.

Takýto spôsob používania pojmu *queer* sa otvára svojim inkluzívnym nastavením diverzitných prejavov sexualít, rodových identít a fyziologicko-pohlavných znakov. Ide

⁷ V českom jazyku vyšlo dané dielo v preklade pôvodného anglického názvu „*Queer*“ českým ekvivalentom názvu „*Teplouš*“. Pozri BURROUGHS, W. S. *Teplouš : Dopisy o yage*. Praha : X-Egem, 1991. 94 s. alebo BURROUGHS, W. S. *Teplouš*. Maťa, 2004. 117 s. ISBN 80-7287-080-7.

⁸ Pozri bližšie napr. BADENES, G.: *How Queer is Queer? Burrough's Novella through Rose-Tinted Glasses*. In: CLINA, Vol. 3, No. 1, 1997. s. 97-115.

⁹ KORNAK, J.: *Queer as a Political Concept (Academic Thesis)* [online]. Helsinky: Unigrafia, 2015. s. 50, [cit. 2022-11-14]. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/33732782.pdf/>.

¹⁰ Problém násilia a policajnej brutality proti gejom sa v USA objavil oveľa skôr. Reakcie naň vstúpili do histórie pod označením Stonewallské nepokoje (*Stonewall riots*), prípadne Stonewallské povstanie (*Stonewall Uprising*), ktoré sa začali v meste New York v ranných hodinách 28. júna 1969 a trvali takmer šesť dní.

¹¹ Hnutie *Queer Nation* vzniklo v roku 1990 v meste New York. S hnutím *ACT UP* ho spájali podobné ciele, keďže *ACT UP* bola v podstate prvým koalíčným organizovaným hnutím okolo tém a problémov súvisiacich so sexualitou. V skutočnosti spája obe hnutia aj to, že *Queer Nation* vzišlo z *ACT UP*. Možno tvrdiť, že behom osemdesiatych a deväťdesiatych rokov 20. storočia pomohlo hnutie *ACT UP* vytvoriť prostredie, ktoré vytváralo podmienky pre novú, politicky radikálnu *queer* generáciu. Pozri bližšie MCCANN, H. – MONAGHAN, W.: *Queer Theory Now: From Foundations to Futures*. London: Red Globe Press, 2020. s. 107 a nasl.

¹² K politike gejom, lesbičiek, bisexuálnych a transrodových osôb v priebehu sedemdesiatych a osemdesiatych rokov 20. storočia a *queer* politiky dnes pozri COHEN, C. J.: *Punks, Bulldaggers, and Welfare queens: The Radical Potential of Queer Politics?* In: GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies, Vol. 3, Issue 4, 1997. s. 446 a nasl.

¹³ Pozri napr. LONG, B. L.: *Stigmatized Identities: Choice, Accessibility, and Authenticity*. In: SERPE R. T. – STETS, J. E.: (eds.) *New Directions in Identity Theory and Research*. New York: Oxford University Press, 2016. s. 450 a nasl.

o relatívne určitý význam pojmu *queer*, ktorý sa potenciálne otvára možnostiam nekonečnej reprezentovateľnosti sexualít a rodov.

Používanie pojmu *queer* ako strešného termínu má aj svoje praktické výhody. Použitím jedného a obsiahlejšieho slova sa jednoduchšie a svižnejšie dokáže vyjadriť diverzita, ktorá sa má reprezentovať najmä v politickom kontexte. Podobnú funkciu plní aj „+“ v akronyme LGBTQIA+. ¹⁴ Jedným či druhým spôsobom tak odpadajú niektoré praktické prekážky, ktoré súvisia s reprezentáciou nanovo sa vyskytujúcich či dynamicky sa objavujúcich nonnormovateľných identít. Odzrkadľuje to skutočnosť, že terminológia v rámci *queer* komunity je veľmi komplexná a dynamická. Vzhľadom na aktuálne jazykové možnosti môže pôsobiť neregulárne – takže v tejto súvislosti treba zohľadniť aj ohraničenia, ktoré sú inheretne späté s používaním jazyka. Podobne Judith Butler upozorňuje, že jazyk a rečové akty „takisto vykonávajú určitú činnosť a majú záväznú silu.“ ¹⁵ Diskurz, ktorý je pre ňu mocenskou štruktúrou nutne predchádza subjekt. Subjekt je konštruovaný diskurzom, a nikdy nie naopak. To znamená, že absencia niektorých pomenovaní dáva zmysel, pokiaľ nie sú súčasťou mocenského diskurzu, ktorý s nimi nepočíta v takom rozsahu, v akom nepočíta s ich schopnosťou zaväzovať. Ale zároveň je si treba uvedomiť, že strešný pojem *queer* dáždika nemá v žiadnom prípade viesť k zatemňovaniu rôznorodých politických, sociálnych a kultúrnych dopadov na reprezentovateľnosť jednotlivých odlišných sexuálnych a rodových identít. ¹⁶

Druhý z najbežnejších možných významov pojmu *queer* je označenie špecifického typu identity. ¹⁷ *Queer* sa preto môže používať aj v súvislosti s jednotlivcami ako osobami, ktorých sexuálna a rodová identita nie je rámcovaná výhradne heterosexuálnou a/alebo cisrodovosťou ¹⁸. Rovnako sem patria aj jednotlivci, ktorých rodová identita nie je binárne určiteľná. To znamená, že sa nachádza mimo všetkého mužského a ženského, alebo svojou kombináciou mužského a ženského prekračuje jednoznačnú identifikovateľnosť dvoma koncami rodovej binarity. *Queer* sa tým dostáva ku konštruktu identity, ktorá nemá finálnu podobu, ale je svojou fluidnosťou v neustálom procese konštruovania a stávania sa. Rovnako o tom uvažuje aj David Halperin, ktorý *queer* identitu spája s opisom „horizontu možností, ktorých presný rozsah a heterogénny rozsah v zásade nemožno vopred vymedziť“ ¹⁹.

Lenže, identita je okrem iného aj o tom, ako jednotlivci vyjadrujú vlastnú subjektívnu skúsenosť so zreteľom na vonkajší svet. ²⁰ Ak chápeme *queer* ako identitu, potom tu máme dočinenie so zmenou paradigmy v doterajšom uvažovaní o identite. V tejto súvislosti nám *queer* ukazuje, ako sú ostatné identity uzatvorené svojou rigidnosťou, pretože sú determinované aktuálnym spoločenským diskurzom, a tým obmedzenými možnosťami identifikovania seba samého. *Queer* nás stavia pred poznanie, že nie každej identite môže zodpovedať aktuálne dostupný jazykový aparát, prípadne aj sebaopoznanie jednotlivcov je

¹⁴ MOOR, A.: What Each of the Letters in LGBTQIA+ Means: It's Time to Break Down These Complicated Characters [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné na: <https://bestlifeonline.com/what-lgbtqia-means/>.

¹⁵ BUTLER, J.: Critically Queer. In: GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies, Vol. 1, Iss. 1, 1993. s. 17.

¹⁶ Pozri NASH, C. J.: Queer Conversations: Old-time Lesbians, Transmen and the Politics of Queer Research. In: BROWNE, K. – NASH, C. J.: (eds.) Queer Methods and Methodologies: Intersecting Queer Theories and Social Science Research. 1st edition. London: Routledge, 2010. s. 142.

¹⁷ Reta Ugena Whitlock tvrdí, že problém vymedzenia pojmu *queer* nespočíva v identite, ako sa mnohí mylne domnievajú, ale je skôr spojený s identifikáciou a destabilizáciou sociálnych, kultúrnych, politických a ďalších spôsobov normalizačných štruktúr upevňujúcich identity. Pozri bližšie WHITLOCK, R. U.: Getting Queer: Teacher Education, Gender Studies, and the Cross-disciplinary Quest for Queer Pedagogies. In: Issues in Teacher Education, Vol. 19, No. 2, 2010. s. 82.

¹⁸ Cisrodovosť možno definovať ako stav, v ktorom sa osoba stotožňuje s tým, ako bola označená pri narodení, resp. aký rod jej bol pripísaný. Definícia obsiahnutá v Slovník [online]. TransFúzia, [cit. 2021-10-21]. Dostupné na: <http://www.transfuzia.org/kniznica-archiv/slovník/>.

¹⁹ HALPERIN, D.: Saint Foucault: Towards a Gay Hagiography, New York: Oxford University Press, 1995. s. 62.

²⁰ Pozri napr. TULLY, J.: Identity Politics. In: BALL, T. – BELLAMY, R.: (eds.) The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. s. 520 a TAYLOR, CH.: Sources of the Self: The Making of the Modern Identity. 10th reprint. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989. s. 3.

dynamickým procesom, ktorý sa mení zohľadnením kvality poznania seba samého. Tento rozpor môže byť pochopiteľný, pretože jazykom sa stabilizuje, t. j. objektivizuje výskyt čohosi/kohosi určitého. Avšak fluidná *queer* sexualita, rod a prístup seba samého k vlastným fyziologicko-pohlavným znakom aj v tomto prípade môžu vytvárať také podmienky dynamiky a unikátnosti, že v tomto smere zakladajú výnimky. *Queer* teória a prax majú schopnosť vytvárať si *queer* významy spoločensky používaných, ustálených či nových slov alebo si dokonca vytvárajú vlastný jazykový aparát. Do pozornosti uvedené dáva aj Charlie Glickman, keď hovorí, že „[z]akaždým, keď sa objaví nové slovo alebo kategória, môžeme ju kvírovať. A ak vytvárame nové slová alebo identity, môžeme ich kvírovať. Je to skôr činorodou praxou, než cieľom, alebo hotovým produktom.“²¹

V bezprostredne vyššie predstavenej súvislosti možno dať do pozornosti všeobecný rámec, ktorý poskytuje pojem „*genderqueer*“. Ten sa zvlášť hodí pre inkluzívne pomenovanie jednotlivcov, ktorých rodová identita je umiestnená mimo normatívne binárnych kategórií rodu či sexuality.²² Pojem *genderqueer* sa tak môže vzťahovať na široký okruh jednotlivcov, ktorí sú už takpovediac na pohľad „viditeľne *queer*“.²³ *Genderqueer* pomenováva cítenie a vzťah seba samého k vymedzeniu vlastnej sexuálnej a rodovej identity, ktorá prekračuje limity možnej klasifikovateľnosti ponúkanej binaritou, normovateľnosťou či zdieľaným jazykom. *Genderqueer* v tomto smere plní úlohu zastrešujúceho pojmu pre diverzité subjektivity v okruhu sexuálnych a rodových identít.²⁴

Z vyššie uvedených dôvodov môže pomenovanie identity pojmom *queer* predstavovať niečo, čo sa chápe aj ako zdieľaná identita (*shared identity*), ktorá vytvára rámec spoločných styčných plôch pre určité spôsoby správania, prístup k telu, názory na estetiku, postoj k sexualite, fluidnosť a nonnormatívnosť *queer* identity, názory na väčšinovú spoločnosť a hodnotenie postoja väčšinovej spoločnosti k *queer* ľuďom a *queer* komunite.²⁵

Ďalším, v poradí tretím najčastejšie sa vyskytujúcim významom pojmu *queer* je jeho chápanie ako politického postoja. Napríklad, Richard T. Ford považuje pojem *queer* za „politický a existenciálny postoj, ideologický počín, rozhodnutie žiť mimo rámca niektorých spoločenských noriem a ostatných“.²⁶ Queer J. Thomas zasa hovorí o *queer* ako o politickej ideológii.²⁷ *Queer* sa tak stáva verejne prezentovanou a súkromne zastávanou pozíciou, v ktorej rezonuje jej politický potenciál. *Queer* ako politická ideológia predstavuje rozvinutie teoretických argumentov zasadených do kontextu sociálnej spravodlivosti, ktoré sa zameriavajú na zdôraznenie útlaku a marginalizáciu členov LGBTQIA+ komunity.

Diskutovaný politický potenciál sa začal výraznejšie spájať s pojmom *queer* behom deväťdesiatych rokov 20. storočia. V tomto období sa začína formovať mladá, politicky radikálna generácia *queer* politiky, ktorá realizuje dovtedajšiu teoretickú bázu fluidnosti sexuálnej identity a premieňa ju na konkrétne kroky politického aktivizmu smerom k zmenám zaužívaných spôsobov normovania sexuálnych životov ľudí.²⁸ Počiatky politického *queer* aktivizmu siahajú do konca osemdesiatych rokov a do prostredia hnutia *ACT UP*, kedy niektorí jeho členovia začali formovať požiadavky na vzdorovitú a radikálnu sexuálnu politiku.²⁹

²¹ GLICKMAN, CH.: *Queer Is A Verb* [online]. Apr, 06, 2012, [cit. 2022-11-15]. Dostupné na: <https://new.charlieglickman.com/queer-is-a-verb/>.

²² CHASE, B. – RESSLER, P.: *An LBGQT/Queer Glossary*. In: *English Journal*, Vol. 98, No.4, 2009. s. 23.

²³ HOWELL, C. – NESTLE, J. – REIS, J. – RIVERA, S. – WILCHINS, R. – WRIGHT, S.: (eds.) *GenderQueer-Voices from Beyond the Sexual Binary*. 2nd edition. Riverdale: Riverdale Avenue Books LLC, 2020. s. 1.

²⁴ Tamže, s. 2.

²⁵ Pozri bližšie CARNES, N.: *Queer Community: Identities, Intimacies, and Ideology*. Abington – New York: Routledge, 2019. s. 42 a nasl.

²⁶ FORD, R. T.: *What's Queer about Race?* In *South Atlantic Quarterly*, Vol. 106, Issue 3, 2007. s. 479.

²⁷ THOMAS, Q. J.: *Constructing Queer Theory in Political Science and Public Law: Sexual Citizenship, Outspeech, and Queer Narrative*. In: *New Political Science*, Vol. 39, No. 4, 2017. s. 569.

²⁸ COHEN, C. J.: *Punks, Bulldaggers, and Welfare Queens: The Radical Potential of Queer Politics?*, s. 439.

²⁹ Pozri GOULD, D. B.: *Moving Politics: Emotions and ACT UP's Fight against AIDS*. Chicago: University of Chicago Press, 2009. s. 5.

Avšak, samotné korene politického a aktivistického potenciálu *queer* siahajú časovo hlbšie do šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia. V tom čase sa v USA začína formovať študentské hnutie, hnutie Hippies, protirasistické hnutia a Nová ľavica. Objavujú sa protesty proti vojne vo Vietname, ale takisto aj protesty za ochranu životného prostredia, odstránenie nukleárnej hrozby, ženské práva, rasové zrovnoprávnenie členiek a členov afroamerickej komunity. Celkovo sa tak v západných liberálnych demokraciách vytvorilo hnutie za oslobodenie, ktoré predstavovalo kontra-kultúrnu protiváhu voči vtedajším prevládajúcim pomeroch v spoločnosti. Z tohto dôvodu možno rané hnutia za práva gejev a lesbičiek, ako aj neskoršie LGBTQIA+ hnutie považovať za pokračovanie odkazu hnutí šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov pre vlastné účely.³⁰ Mimochodom, sexuálny kontext si behom týchto protestov všimol už Herbert Marcuse, keď hovoril o „jednote rebélie morálne sexuálnej a rebélie politickej“.³¹ V tejto súvislosti len možno pripomenúť, že minulé i súčasná *queer* politika sa výrazne opiera o možnosti politickej premeny dominantného spoločenského nazerania na problém sexuality.

Politický rozmer *queer* je o politickej artikulácii identity či skôr identít, ktoré reprezentuje vo svojom vnútri. Výrazne pôsobí na utvrdzovanie a rozvoj *queer* vedomia (*queer consciousness*). Predpoklady, ktoré sú vlastné *queer* vedomiu, môže najlepšie filozoficky popísať fenomenológia. Sara Ahmed v tejto súvislosti dáva do pozornosti konštruovanie tzv. *queer* fenomenológie (*queer phenomenology*).³² Jedná sa vedomie, ktoré sa sústreďuje na osobnú skúsenosť vlastného prežívania rodovej a sexuálnej identity či vlastné prežívanie fyziologicko-sexuálnych znakov svojho tela v pomere k okolitému svetu. Politizované *queer* vedomie tým vlastne prepája *queer* ako identitu, filozofické predpoklady *queer* teórie a aktivizmus LGBTQIA+. Podobne ako feministické vedomie, aj ono sa zakladá na presvedčení, že „osobné je politické“.³³ Z protestov šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov zasa prijíma do svojho vnútra poznanie, že „najlepšou praxou je mať dobrú teóriu“, ktoré si patrične adaptuje podľa zásad postštrukturalizmu. *Queer* vedomie je v tomto smere oslobodeným vedomím, ktoré je povedané Marcuseho slovníkom „mobilizované a pripravené stáť tvarou tvár systému“.³⁴ Politizovanie otázok sexuality, vonkajších prejavov rodu a fyziologicko-sexuálnych znakov, ktoré tvoria jeho zdroj, predstavuje problém tela. Telo sa v jeho rámci chápe ako sociálna, kultúrna, ale predovšetkým ako politická entita.³⁵ Pojem *queer* tak predstavuje politizovanie telesnosti, ktoré prináša zmenu spoločenského nazerania na rigidnú povahu binarity rodu a sexuality, a tým bude stáť v opozícii k spoločenskému (t. j. kultúrnemu, právnenému a politickému) systému, ktorý sa podujíma na ich udržiavanie.

Politika *queer* je preto volaním po delegitimizovaní rozsiahlych štátnych a spoločenských zásahoch do kontroly intímnej oblasti životov jednotlivcov, ktorú tvorí ich sexualita a rodové sebaurčenie. Nonnormativita a fluidnosť týchto okruhov sa stávajú zdrojovými mechanizmami, ktorými zdôvodňuje *queer* politika fungovanie *queer* identity či identít, a tým sa snaží o ich politické vyjadrenie v spoločenských podmienkach. Cathy J. Cohen v tejto súvislosti píše o *queer* politike nasledujúce slová: „V *queer* politike sa sexuálne vyjadrenie

³⁰ Pozri takisto D'EMILIO, J.: *Making Trouble: Essays on Gay History, Politics and the University*. New York: Routledge, 1992. s. 85, alebo LIBRETTI, T.: *Sexual Outlaws and Class Struggle: Rethinking History and Class Consciousness from a Queer Perspective*. In: *College English Studies*, Vol. 67, No. 2, 2004. s. 154 a nasl.

³¹ MARCUSE, H.: *Problém násilí v opozici*. In: MARCUSE, H.: *Psychoanalýza a politika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1969. s. 62. Takisto ďalej porovnaj PROFANT, M.: *Rukopisy*. In: PROFANT, M.: (ed.) *Herbert Marcuse: Príslib štěstí*. Praha: Epoque, 2017. s. 56.

³² Pozri viac AHMED, S.: *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Durham – London: Duke University Press, 2006. Napr. s. 23 a 68.

³³ KING MOTT, W.: *Queer Politics: Re-Shaping the Politics of Church and State*. In: *Religions*, Vol. 13, 2022, s. 2. K feministickému heslu „osobné je politické“ Pozri ŠOLTYS, D.: *Pri(r)učka právneho feminizmu: Pojem, charakteristika, znaky, vývoj a podoby právneho feminizmu*. Košice: ŠafárikPress, 2022. s. 57 alebo BERDISOVÁ, L.: *Kopernikovský obrat cez feministickú teóriu práva*. In: *Právny obzor*, Roč. 105, č. 5, 2022, č. 5, s. 417.

³⁴ MARCUSE, H.: *Problém násilí v opozici*. s. 64.

³⁵ HENDERSON, B.: *Queer Studies: Beyond Binaries*. New York: Harrington Park Press, 2019. s. 245.

stáva niečím, čo zakaždým predstavuje možnosť zmeny, pohybu, redefinície, a subverzívnej performácie – z roka na rok, od partnera k partnerovi, zo dňa na deň, dokonca od činu k činu.³⁶

Zároveň si treba uvedomiť limity politického pojmu *queer*. *Queer* ako politický postoj nemusí byť nevyhnutne proti akejkoľvek normatívnej regulácii zo strany spoločnosti. Je skôr uvedomelou kritikou sociálnej kontroly, ktorá sa rozširuje na oblasť sexuality.³⁷ Táto kritika ukazuje ako sociálna kontrola vymedzuje limity žiadúcich a nežiadúcich podôb sexuality, a za tým účelom inštitucionálne zasahuje do intímnych oblastí života ľudí.³⁸

Z predchádzajúceho môjho výkladu vyplynulo, že pojem *queer* možno používať na označenie identity/identít, komunity a politického postoja. Aj keď každý z týchto spôsobov používania pojmu *queer* má svoje charakteristiky – tak ako som ich vyššie vymedzil – možno konštatovať, že medzi týmito používaniami existujú súvislosti a nedajú sa striktne od seba oddeliť. Dovolím si predať len tvrdiť, že prioritné postavenie v ich vzťahu má používanie pojmu *queer* na označenie identity či identít. *Queer* ako identita je zdrojom, ktorý prepožičiava svoj potenciál komunitnému označeniu a politicko-ideologickému vyjadreniu.

Predošlé rozlíšenie medzi *queer* ako identitou, komunitou a politickou ideológiou možno vymedziť aj vzhľadom na rozsah a význam používania pojmu *queer*. Ten môže byť spätý s *mikro* úrovňou (tzn. ide v prvom rade o pojem vzťahujúci sa na konkrétnu osobu, a teda objavujúci sa vo vnútornom svete subjektívneho prežívania konkrétnej lesby, geja, bisexuála, transrodovej osoby, intersexuálneho človeka, kvíra atď.), *meso* úrovňou (tzn. ide o pojem, ktorý sa používa v súvislosti s určitou sociálnou skupinou, a teda LGBTQIA+ komunitou) a *macro* úrovňou (tzn. ide o pojem, ktorý vnáša *queer* problematiku do celospoločenského diskurzu) spoločenského života. Práve posledná *macro* úroveň sa snaží o prerušenie zdánlivo neprekonateľných bariér medzi privilegovanými a utláčanými, ignorovanými či marginalizovanými. Na tejto úrovni sa *queer* môže javiť ako unikátna podoba sociálnej skúsenosti, ktorá prináša skúsenosť fluidnej sexuality a rodu, a tým ju možno chápať síce ako unikátnu a alternatívnu skúsenosť, no zároveň nejde poprieť, že ide o sociálnu skúsenosť ako takú, resp. jednu zo špecifických podôb sociálnej skúsenosti.

Zhrnutím uvedeného výkladu možno tvrdiť, že dnes sa považuje pojem *queer* za ustálený pojem, ktorý slúži na súhrnné označenie všetkého, čo sa týka lesbičiek, gejov, bisexuálov, transrodových osôb, ako aj intersexuálnych osôb a osôb, ktorých sexualita a rodová identita nie sú jednoznačne vyjadriteľné konvenčnými znakmi a ustálenými stereotypmi (či ich kombináciou) navonok.³⁹ Slovom, označuje komunitu, vedecký prístup (hypotézu), predmety, javy a trendy, ako aj všetky osoby, ktoré nemusia byť heterosexuálne, binárne rodovo identifikovateľné či inak by zapadali do logiky stereotypných spoločenských očakávaní a vzorov. Jednoducho, *queer* je všetko, čo sa v dôsledku svojej fluidnosti stalo nekonvenčným, nekonformným, nonnormatívnym, a preto z princípu svojej existencie sa vymyká ustáleným kategorizačným štandardom.

³⁶ COHEN, C. J.: Punks, Bulldaggers, and Welfare Queens: The Radical Potential of Queer Politics?, s. 439.

³⁷ K tomu pozri takisto GÁBRIŠ, T.: Súčasná a budúca kritická prístupová práva? In: GÁBRIŠ, T. a kol.: Nedogmatická právna veda: od marxizmu po behaviorálnu ekonómiu. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 103.

³⁸ SEIDMAN, S.: From Identity to Queer Politics: Shifts in the Social Logic of Normative Heterosexuality in Contemporary America. In: Social Thought & Research, Vol. 24. No. 1/2, 2001. s. 9.

³⁹ Verejne dostupný materiál Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky Práva lesbičiek, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí ako východiskový materiál v rámci Celostátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike v rovnakom duchu vyčleňuje túto skupinu osôb pod označením *queer* v rámci LGBTQIA+ komunity. Túto skupinu pomenúva označením „*queer*“ alebo „*queeri*“ a používa tento pojem skôr špeciálne na označenie typu osobnosti a spôsobu existencie, než generálne na komunitu LGBTQIA+ ako celok. Pozri Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky: Práva lesbičiek, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí: východiskový materiál do Celostátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike [online]. s. 1 a 27 (v poznámke pod čiarou č. 17) [cit. 2022-01-14]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/documents/10182/184563/08_strategia_prava_LGBTI.pdf/.

III. POJEM *QUEER* AKO PODSTATNÉ MENO A *QUEER* AKO SLOVESO (*QUEERING*)

Spôsob, akým možno používať a chápať pojem *queer* je otázkou samou osebe. Znamená, akým spôsobom možno používať pojem *queer* tak, aby neboli narušené vnútorné predpoklady, ktoré spočívajú vo fluidnosti či zachovaní dynamiky a nonnormatívnosti. V prostredí *queer* teórie a praxe sa vyskytuje diskusia o dvoch prístupoch k spôsobom používania a chápania pojmu *queer* – buď je pojem *queer* podstatným menom (*noun*), alebo je slovesom (*verb*).

Používaním pojmu *queer* ako podstatného mena – od ktorého sa odvodzuje aj používanie pojmu *queer* ako prídavného mena⁴⁰ alebo ako príslovky (v anglickom ekvivalente „*queerly*“) – sa označuje identita a všetko ostatné (komunita, aktivizmus, predmety, trendy, javy, kultúra, vedecká teória atď.), čo sa „takpovediac, vymyká spoločensky definovanému normálu“. Teda *queer* označuje všetko, čo sa líši od zvyšku, ktorý je považovaný za bežný a normálny. Ako podstatné meno, prídavné meno a príslovka teda slúži na pomenovanie všetkého, čo nemožno normalizovať. To znamená, *queer* je všetko, čo je nonnormatívne⁴² a antiasimilačné.⁴³ To všetko pomáha konštruovať tzv. „kvírstvo“ („*queerness*“). Kvírstvo je stav, ktorého základnou kvalitou je „nebyť normálnym“, a teda aj „nebyť normovateľným“. Zo zreteľom na predostretý sexuálny a rodový kontext je kvírstvo špecifickým prejavovaním sexuálnej a/alebo rodovej identity, ktoré sa líšia od tradične prijatých a normovaných predstáv o sexe a rode. Oporným bodom *queer* a kvírstva ako podstatných mien sa stáva taká identita jednotlivca, ktorá je vždy dodatočnou, t. j. nanovo sa objavujúcou, a preto v každom ohľade alternatívnou. Osobitosťou *queer* ako prídavného mena a príslovky je to, že prenáša a tým rozširuje vlastnú nestabilitu a neurčitosť na podstatné mená, ktoré za ním nasledujú, čím ich modifikuje seba vlastným pôsobením a spôsobom.⁴⁴

Chápanie pojmu *queer* ako podstatného mena – a z neho odvodeného používania ako prídavného mena a príslovky – nesie svoje riziká, ktoré podryvajú pôvodne fluidný, dynamický a inkluzívny charakter všetkého, čo má byť považované za *queer*. V tomto zmysle môže v určitom ohľade *queer* sklzávať k vlastnému paradoxu, ktorým sú tendencie stabilizujúce určité ustálené identity. Napríklad, Judith Halberstam pripomína, že tým sa oslabuje kritická schopnosť relativizácie a skepticizmu, ktorá je *queer* teóriám vlastná od ich základov. Kritizuje najmä to, že v určitom momente sa označenie *queer* stalo synonymom elitistických, akademických a vedeckých štúdií, ktoré boli vykonávané prevažne bielymi gej mužmi: „Ak sa rozhodneme stotožňovať ‚*queer*‘ ako synonymum ‚*gej*‘, potom riskujeme, že stratíme celý kritický náboj, ktorý *queer* výskum v sebe zahŕňa, menovite radikálnu kritiku a odmietnutie homo-hetero binárneho modelu sexuálnych identít.“⁴⁵ Podobne to môže byť s inými sexuálnymi identitami, ktoré sa viažu napríklad aj na lesby. Rámčovaním všetkého, čo má byť *queer* na gejov a lesby by sa vytváralo zdanie homonormativity, čo by mohlo oslabovať nonnormatívny *queer* potenciál.⁴⁶ Napríklad, Noreen Giffney s dôrazom na *queer* identitu pripomína, že *queer* nepredstavuje nič, čo by bolo možné „obsadiť, vlastniť, chrániť alebo

⁴⁰ Vztahujúci sa k osobám, ktorých sexuálna orientácia nie je heterosexuálna alebo, ktorých rodová identita nie je poznamenaná rodovou binaritou „muž“ a/alebo „žena“.

⁴¹ Pozri HALL, D. E.: *Queer Theories*. New York: Palgrave MacMillan, 2003. s. 13.

⁴² Podľa Annamarie Jagose platí bez možnosti zmiernenia téza, že čím je niečo viac normatívne, tým sa to stáva menej *queer*. Pozri JAGOSE, A.: *Queer Theory: An Introduction*. Melbourne: Melbourne University Press, 1996, s. 1.

⁴³ Pozri napr. WARNER, M.: *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1999, s. 74 a nasl.

⁴⁴ BERNINI, L.: *Queer Theories: An Introduction: From Mario Mieli to the Antisocial Turn*. s. 27.

⁴⁵ Pozri HALBERSTAM, J.: *Who's Afraid of Queer Theory?* In: KUMAR, A.: (ed.). *Class Issues: Pedagogy, Cultural Studies, and the Public Sphere*. London, UK – New York, NY: New York University Press, 1997, s. 256 a nasl.

⁴⁶ K problému homonormativity pozri DUGGAN, L.: *The Twilight of Equality? Neoliberalism, Cultural Politics, and the Attack on Democracy*. Boston: Beacon Press, 2003. Napr. s. 50 a STRYKER, S.: *Transgender History, Homonormativity, and Disciplinarity*. In: *Radical History Review*, Iss. 100, 2008. s. 145-157.

poprieť, ale je skôr priestorom, v ktorom sa koriguje, opakovane sa v ňom vracia [k tomu, čo tvorí jeho obsah], prehodnocuje a odstraňuje sa [z jeho vnútra] z okamihu na okamih.⁴⁷

Na strane druhej Eve Kosofsky Sedgwick pripomínala, že pri utváraní *queer* teórie je treba predsa len rešpektovať isté „definičné pojmové centrum“ („*the term's definitional center*“).⁴⁸ Tie tvoria ustálené sexuálne identity, akými sú lesby a gejovia. V opačnom prípade by hrozila „dematerializácia kvírstva samotného“.⁴⁹

Táto nezhoda predostiera otázku, koľko definičných jadier má pojem *queer*, ktorého význam sa má hoci len vždy orientačne utvárať. Prvá alternatíva pripúšťa, že samotný pojem *queer* musí mať viacero definičných jadier, ktoré zaručujú jeho fluidné, dynamické a inkluzívne nastavenie. Druhá alternatíva naopak tvrdí, že pojem *queer* musí mať jedno určité definičné jadro, z ktorého povstáva aj všetko ostatné, čo má reprezentovať, a tým mu prepožičiava svoje atribúty.

Určítym riešením predstavenej dilemy je používanie pojmu *queer* ako slovesa.⁵⁰ V anglickom ekvivalente sa uvádza ako „*queering*“. Dnešný výraz „*queering*“⁵¹ – alebo jeho slovenský ekvivalent „kvírovať“ – má svoj pôvod v slovnom spojení „*queer reading*“ – teda v slovenskom jazyku „*queer* čítanie“, ktorého podstatnou časťou je kritický výklad orientovaný na *queer*. Teda ide o vyjadrenie akejkoľvek aplikácie postštrukturalistického prístupu k čítaniu a výkladu textov, ktoré odmieta možnosť jediného správneho čítania a poznania textu.⁵² *Queer* čítanie a výklad spočíva v hľadaní alternatívnych schém v tradičných heterosexuálnych normatívoch a kultúrnych obrazoch spoločnosti.⁵³ Je o „vpisovaní/vyčítavaní“ *queer* významov do/z textu, ktorý je predmetom výkladu.

V slovenskom jazyku je „*queering*“ alebo „kvírovať“ pomenovaním aktívnej kriticko-analytickej pozície z pohľadu *queer* teórie a celkového *queer* vnímania okolitého sveta. Kvírovanie niečoho/nieкого objavuje v objekte záujmu jeho fluidný potenciál. Používaním daného pojmu ako slovesa sa má docieľiť zabránenie pôsobeniu neželaných tendencií smerom k zvecneniu pojmu *queer* v jeho ustálenom a presne definovateľnom význame. Z takejto pozície má samotný pojem *queer* za účel obsiahnuť všetko, čo je neustále v toku, a preto ho nikdy nemožno vymedziť žiadnou definíciou. *Queer* ako sloveso je vyjadrením čohosi činného, čo nie je, nebude a ani nemá byť pevne ukotvené svojím prípadným ustálením. Skôr zodpovedá určitým uhlom pohľadu, ktoré skúmajú a hovoria o veciach bez toho, aby smerovali k vysloveným snahám o ich definovanie. V tomto duchu sa *queer* ako sloveso stáva vedeckým či politickým postojom a osobným postojom jednotlivca, ktoré nezapadajú do spoločnosťou očakávaných a nalínajovaných princípov a noriem. Vnímaním pojmu *queer* ako slovesa sa každá *queer* teória stáva prostriedkom kritického poznania sexuality a identity a najmä spôsobu uvažovania o nich vo svetle, ktoré nezodpovedá doterajšej snahe o dosahovanie objektivity, racionálnosti a systematického kategorizovania tak, ako to bolo doteraz príznačné pre modernú

⁴⁷ GIFFNEY, N.: Introduction: The 'q' Word. In: GIFFNEY, N. – O'Rourke, M.: (eds.) The Ashgate Research Companion to Queer Theory. Farnham – Burlington: Ashgate Publishing Limited, 2009. s. 6-7.

⁴⁸ Pozri SEDGWICK, E. K.: Tendencies, s. 8.

⁴⁹ Tamže.

⁵⁰ MSIBI, T.: Hidden Sexualities of South African Teachers: Black Male Educators and Same-sex Desire. Abingdon – New York: Routledge, 2018. s. 18.

⁵¹ V pôvodnom slangovom anglickom význame z 19. storočia znamenalo *queer* ako sloveso aktivitu, ktorá mala narušujúci charakter spravidla dopredu predvídateľného a očkovateľného chodu udalostí v zmysle „skrížiť niekomu cestu“. Pozri viac SIEFRING, J.: (eds.) Oxford Dictionary of Idioms. 2nd edition. New York – Oxford: Oxford University Press, 2004. s. 233. Tento význam v dnešnom zmysle anglického slova „across“ potvrdzuje aj Susan Talburt. Tá navyše dodáva, že ekvivalent „*queer*“ má svoj pôvod v indoeurópskom ekvivalente slova „*twertw*“, ktoré sa následne prenieslo do nemčiny v podobe „*quer*“ alebo do latinčiny ako „*torquere*“ alebo do angličtiny tiež ako „*athwart*“. Pozri TALBURT, S.: Introduction: Some Contradictions and Possibilities of Thinking Queer. In: Counterpoints: Thinking Queer: Sexuality, Culture, and Education, Vol. 118, 2000. s. 3.

⁵² Pozri BARKER, M.-J. – SCHEELE, J.: Queer: A Graphic History. London: Icon Books, 2016. s. 289.

⁵³ V súčasnej popkultúre môžu byť *queer* čítanie a výklad vzťahované aj na identifikáciu nebinárneho diváka s postavami vo filmoch a seriáloch. Pozri bližšie BASLAROVÁ, I. – JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ, T.: Dynamické formy a žánry: Reprézence genderu v populárni kultúre. In: Gender a výzkum / Gender and Research, Vol. 23, No.1, 2022. s. 7.

vedu. Okrem uvedeného možno pojmom „*queering*“ takisto označiť kontinuálne pôsobenie, resp. výsledok pôsobenia LGBTQIA+ politiky na spoločenské inštitúcie a pravidlá.⁵⁴ Ale aj tu sa má používaním pojmu *queer* ako slovesa na mysli snaha kriticky prehodnotiť fungovanie spoločnosti s cieľom konkurovať heteronormativite, rodovej binarite a pôsobeniu akejkoľvek spoločenskej konformity, ktorá končí v bezfarebnej asimilácii. V tomto zmysle je prehodnotením a reinterpretáciou doterajšieho chápania sexuálnej orientácie a/alebo rodov prizmou diverzity a fluidnej nestálosti z *queer* pozície.

V úvode tejto kapitoly som predstavil exkluzívne spôsoby používania a chápania pojmu *queer* buď ako podstatného mena, alebo ako slovesa. Pozornému čitateľovi isto napadne, či neexistuje predsa len tretia možnosť v používaní a chápaní pojmu *queer*, ktorá by spočívala v kombinácii *queer* ako podstatného mena a slovesa zároveň. V súčasnej *queer* teórii a praxi sa však pristupuje k pojmu *queer* ako k slovesu v dôsledku toho, že poskytuje výhody a nekonečné možnosti čínorodej dynamiky procesu „neustáleho stávania sa“, čím otvára svoje vnútro príchodu „Iného“. Je to pochopiteľné, pretože *queer* ako podstatné meno má tendenciu niečo ohraničovať a vymedzovať ako finálne. Som si preto vedomý rozporov, ktoré sa nachádzajú medzi týmito dvoma spôsobmi chápania a používania pojmu *queer*. Napriek uvedenému si dovoľím tvrdiť, že určitý prelom predstavuje pojem kvírstvo (*queerness*). Z pohľadu gramatickej stránky ide o podstatné meno⁵⁵, ale zároveň je zaujímavé jeho významové nastavenie ako nehotového a otvoreného stavu, ktorého účelom nie je normovať, ale perpetuálnym utváraním seba samého poskytovať priestor pre „neustále stávanie sa“ a prijatie „Iného“. Práve v tomto pojme vidím možnú kombináciu, a teda zmierenie medzi hrozbou exkluzivity *queer* ako podstatného mena a výhodou inkluzivity *queer* ako slovesa. V predstavenej súvislosti by takisto stálo za to preskúmať orientačné vymedzenie významu a nastavenia – aj v pomere k pojmu kvírstvo (*queerness*) – anglických slov, akými sú „*queerdom*“ a „*queerhood*“ a zväziť ich ekvivalenty v slovenskom jazyku.

IV. ČO PREDSTAVUJE *QUEER* TEÓRIA, PRÍPADNE *QUEER* TEÓRIE?

V neposlednom rade sa vo vedeckých kruhoch spája pojem *queer* s tzv. *queer* teóriou. Správnejšie je používať tento pojem v plurály, pretože prísny pohľadom na stav vedeckého poznania v oblasti *queer* výskumov, čoskoro zistíme, že neexistuje jedna a jednotná *queer* teória. Skôr možno tvrdiť, že existujú viaceré vzájomne sa prelínajúce, ale tiež protichodné perspektívy, na ktoré možno veľmi voľne vzťahnúť súhrnné označenie „*queer* teórie“ („*queer theories*“).⁵⁶ Oblasť *queer* výskumov je teda vlastná vnútorná pluralita prístupov. V nasledujúcom, ako aj v celom texte tejto vedeckej štúdie však budem striedavo používať obe súhrnné označenia rôznorodých *queer* výskumov. Dôvodom je najmä skutočnosť, že mnoho autoriek a autorov – napriek tomu, že im je známa vnútorná heterogenita v oblasti *queer* výskumov – stále používajú tvar v singulári.

Prvýkrát bolo použité slovné spojenie „*queer* teória“ („*queer theory*“) pravdepodobne v roku 1991. Urobila tak autorka Teresa De Lauretis v názve jej eseje *Queer teória: Lesbické a gej sexuality (Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities)*. Pokúšala sa v nej vymedziť pojem, ktorý by významovo a najmä politicky spájal komunitu lesbičiek a gejev a odstránil slovné odlišenie lesbičiek a gejev, ktoré mohlo evokovať odlišnosť nimi zastávaných pozícií.⁵⁷ V tomto zmysle mala byť *queer* teória vedeckou platformou, ktorej účelom bolo spájať. Hoci Lauretis v tom čase vymedzila definičné jadro novej vedeckej teórie okolo lesbičiek a gejev, čo je z

⁵⁴ Pozri COSSMAN, B.: *Queering Queer Legal Studies: An Unreconstructed Ode to Eve Sedgwick (and Others)*. In: *Critical Analysis of Law*, Vol. 6, No. 1, 2019. s. 31 – 32.

⁵⁵ Pozri napr. „Table 11.1. ‘Queer’“ v MCCONNELL-GINET, S.: *Gender, Sexuality, and Meaning: Linguistic Practice and Politics*. New York: Oxford University Press, 2011. s. 241.

⁵⁶ HALL, D. E.: *Queer Theories*, s. 5.

⁵⁷ Pozri bližšie DE LAURETIS, T.: *Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities*. In: *Differences: a Journal of Feminist Cultural Studies*, Vol. 3, Iss. 2, 1991. s. iv. a nasl.

dnešného pohľadu *queer* teórie problematické⁵⁸, zároveň sa pokúsila súčasne vymedziť *queer* teóriu ako inkluzívny vedecký prístup o sexualite.

Apriórna významová neurčitost' pojmu *queer* sa preniesla aj do (ne)možnosti definovania cieľa, charakteru a významu *queer* teórie. Robert Leckley a Kim Brooks pripomínajú, že *queer* teória odmieta možnosti svojho definovania, čím sa vyhýba každým pokusom o možnú klasifikáciu seba alebo subjektov, ktorých sa dotýka a v žiadnom prípade nemá podobu unifikovanej teórie.⁵⁹ Veľmi podobne hovorí o *queer* teórii aj Lee Edelman, keď pripomína, že podstatou *queer* teórie je „nekonečná absorpčná schopnosť, v dôsledku ktorej sa stáva každá uskutočniteľnosť nemožnou“.⁶⁰

Takéto vymedzenia *queer* teórie vypovedajú v každom prípade o charaktere jej vedeckého prístupu. No pre účely tejto štúdie – medzi ktoré patrí aj priblížiť konkrétnejšie túto teóriu nezainteresovaným čitateľom – je nevyhnutné zobrať do úvahy aj o niečo zreteľnejšie vymedzenia *queer* teórie. Možnú neurčitost' v definovaní – alebo dokonca nemožnosť definovania – *queer* teórie rozplývajú aspoň orientačné vymedzenia *queer* teórie s ohľadom na jej zámer. Nikki Sullivan rešpektuje názor, že *queer* teória je vágnym a nevymedzeným súhrnom praktík a pozícií, ktoré popierajú normatívnu identitu a poznanie. Zároveň však orientačne spája *queer* teóriu s neustálou dekonštrukciou zameranou na popieranie možnej stability pojmov, kategórií a tiež dejinných, spoločenských a kultúrnych daností, ktoré sa týkajú sexuality a rodovej identity.⁶¹ V podobnom duchu vymedzuje zmienenú teóriu Annamarie Jagose, keď hovorí, že „odhaľovanie stabilných pohlaví a rodov a sexualít *queer* teóriou sa vyvíja zo špecifického lesbického a gejského prepracovania postštrukturalistického vykresľovania identity ako konštelácie viacerých a nestabilných pozícií“.⁶² Jagose pritom chápe, že bytostnou charakteristikou *queer* teórie je „jej definičná neurčitost' a elasticita, ktoré sú jej konštitučnými vlastnosťami“.⁶³

Kath Browne a Catherine J. Nash sú o niečo konkrétnejšie, keď pri popise zamerania *queer* teórie kladú dôraz na to, že ide o kritiku „normatívneho usporiadania sociálnych identít a subjektov pozdĺž heterosexuálnej/homosexuálnej binárnej sústavy, ako aj privilegovaniu heterosexuality ako ‚prirodzenej‘ a homosexuality ako deviantnej a nezlučiteľne ‚inej‘“.⁶⁴ Sexuálnu identitu spolu s opozičným charakterom voči prevládajúcemu poznaniu o sexualite zasadzuje do vymedzenia *queer* teórie Cathy J. Cohen. V nadväznosti na uvedené hovorí: „Vzhľadom na koncepciu širokého kontinua sexuálnych možností stojí *queer* teória v priamom kontraste k normalizačným tendenciám hegemonickéj sexuality zakorenenej v myšlienkach statických, stabilných sexuálnych identít a správani.“⁶⁵

Zhrnutím možno dodať, že všeobecnejšie vymedzenie zámeru *queer* teórie bude poukazovať na kritické vedecké úvahy o vplyve rodu, sexuality a tela na podmienky utvárania a udržiavania normatívnej podoby vnucovaných predstáv spoločnosti o podobách sexuality. V tomto chápaní predstavuje teoretický prístup dekonštrukcie spoločenských vzťahov

⁵⁸ Okrem definičných problémov okolo jedného jadra na zreteľ takisto prichádza problém, že *queer* teórie nemožno v súčasnosti nekriticky zamieňať s lesbickými a gej štúdiami. Napríklad Sue-Ellen Case tvrdí, že *queer* teórie nie sú na rozdiel od lesbických a gej teórií rodovo špecifické. Pozri bližšie a porovnaj GIFFNEY, N.: Denormalizing Queer Theory: More than (Simply) Lesbian and Gay Studies. In: *Feminist Theory*, Vol. 5, No. 1, 2004. s. 73-78 a CASE, S.-E.: Tracking the Vampire. In: *differences*, Vol. 3, Iss. 2, 1991. s. 1-20.

⁵⁹ Pozri LECKLEY, R. – BROOKS, K.: (eds.) *Queer Theory: Law, Culture, Empire*. New York: Routledge, 2010, s. 1 – 2.

⁶⁰ EDELMAN, L.: *Queer Theory: Unstating Desire*. In: *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, Vol. 2, No. 4, 1995. s. 348.

⁶¹ Pozri bližšie SULLIVAN, N.: *Critical Introduction to Queer Theory*. New York: New York University Press, 2003, s. 39 a nasl.

⁶² JAGOSE, A.: A Response to This piece Has Been Received from C.W.Young [online]. In: *Australian Humanities Review*, Iss.4, 1996 [cit. 2021-10-21]. Dostupné na: <http://australianhumanitiesreview.org/1996/12/01/queer-theory/>.

⁶³ JAGOSE, A.: *Queer Theory*. Melbourne: Melbourne University Press, 1996. s. 1.

⁶⁴ BROWNE, K. – NASH, C. J.: (eds.) *Queer Methods and Methodologies: Intersecting Queer Theories and Social Science Research*. Farnham: Ashgate, 2010. s. 5.

⁶⁵ COHEN, C. J.: *Punks, Bulldaggers, and Welfare Queens: The Radical Potential of Queer Politics?*, s. 438.

utvárajúcich sa kombináciou všeobecne prijímaných predstáv o pohlaviach, rodoch a najmä sexualite. Alebo ešte inak: *queer* teória predstavuje akademický rámec dekonštrukcie dominantných heteronormatívnych štruktúr, ktoré sú základom existujúceho vedeckého poznania.⁶⁶ Podobne vymedzila definičný rámec skúmaní aj Teresa Lauretis, keď hovorí, že *queer* teória „vyjadruje dvojité zreteľ – koncepcnú a hlbavú prácu, ktorá sa podieľa na utváraní diskurzu, a nevyhnutnú kritickú prácu pri dekonštrukcii našich vlastných diskurzov a nimi vykonštruovaného ticha“.⁶⁷ Teda podstatou *queer* teórie je kriticky spochybňovať a narúšať teoretické základy dominantného heteronormatívneho diskurzu so zreteľom na nonnormatívne subjektivity a z nich plynúci prístup k sexualite a rodu.⁶⁸

V. ČO TVORÍ TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ ZDROJE *QUEER* TEÓRIE/TEÓRIÍ?

Queer teória ideovo čerpá predovšetkým z postmoderných a postštrukturalistických filozofických východísk. Hlavným zdrojom inšpirácie *queer* teórie sú diela sociálneho konštruktivistu Michela Foucaulta.⁶⁹ Najmä prvý zväzok Foucaultovho diela História sexuality sa považuje za intelektuálny základ, ktorý poskytol filozofické podhubie pre neskorší zrod *queer* teórie/teórií. Takýmto myšlienkovým odkazom *queer* teórie adaptujú a rozvíjajú postštrukturalistické prístupy chápania identít, ktoré spochybňujú ich stabilitu, čím zároveň vedú k spochybneniu obvykle nemenne formulovaných kategórií, akými sú sexualita a rod spolu s im inherentne pripisovanou binaritou.⁷⁰

Zdá sa, že Foucault je rozhodujúcim, ale nie jediným inšpiračným zdrojom *queer* teórií. Z ďalších inšpiračných zdrojov postmodernej filozofie možno spomenúť najmä Jacquesa Derridu a potenciál, ktorý poskytla dekonštrukcia pri skúmaní každej binárnej pojmovej a jazykovej štruktúry. Dôraz na nestálosť identity, ktorý stojí v centre predpokladov *queer* teórie, zasa pripomína psychoanalytický prístup Jacquesa Lacana.

Skutočnými zdrojmi pre rozvinutie myšlienok hodnotených označením „*queer* teória“ sú diela od Judith Butler, Eve Kosofsky Sedgwick, Teresy de Lauretis, Diany Fuss, Gayle Rubin a Michaela Warnera. Judith Butler v diele s názvom Trampoty s rodom (*Gender Trouble*) predstavuje myšlienky o premenlivosti identity jednotlivca a význame vonkajších prejavov (*performativity*) rodu a sexuality. Gayle Rubin publikovala v roku 1984 prelomovú esej s názvom Úvahy o sexe (*Thinking Sex*). V nej okrem iného rozvíja Foucaultov odkaz a predstavuje myšlienku začarovaného kruhu (*charmed circle*), v ktorom sa nachádza spoločenský prístup k sexualite. Podľa nej začarovaný kruh sexuality postavil medzi heterosexuálnosťou a iné podoby sexuality deliacu čiaru. Zatiaľ čo heterosexuálnosť je spoločensky privilegovaná ako žiadúca podoba sexuality, všetky ostatné podoby sexuality sú spoločensky vnímané ako „zlé“, „nesprávne“ a „deviatne“. Tým zároveň predstavila myšlienku hierarchie medzi jednotlivými podobami sexuality.⁷¹ Eve Kosofsky Sedgwick vo svojej knihe Epistemológia toalety (*Epistemology of the Closet*) relativisticky poukazuje na to, že definície sexuality sa nesprávne určujú podľa pohlavia partnerov, ktorí sa vzájomne priťahujú. Pohlavie tak tvorí najdôležitejší determinatívny prvok sexuálnej orientácie, od ktorého sa následne

⁶⁶ Pozri MARINUCCI, M.: *Feminism is Queer: The Intimate Connection Between Queer and Feminist Theory*. London – New York: Zed Books, 2010. s. 95 a nasl.

⁶⁷ DE LAURETIS, T.: *Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities*, s. iv.

⁶⁸ BARNETT, J. T. – JOHNSON C. W.: *Queer*. In: THOMPSON, S.: (eds.) *Encyclopedia of Diversity and Social Justice*. Lanham – London: Rowman & Littlefield, 2015. s. 579.

⁶⁹ HUFFER, L.: *Mad for Foucault: Rethinking the Foundations of Queer Theory*. New York: Columbia University Press, 2010. s. 33.

⁷⁰ GONZALEZ-SALZBERG, D.A.: *The Making of the Court's Homosexual: a Queer Reading of the European Court of Human Rights Case Law on Same-Sex Sexuality*. In: *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 65, No. 4, s. 372.

⁷¹ Pozri bližšie RUBIN, G.: *Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality*. In: AGGLETON, P. – PARKER, R.: (eds.) *Culture, Society and Sexuality: A Reader*. 2nd edition. Abingdon – New York: Routledge. s. 150-188.

stanovuje pripisovaná sexualita osoby. Pritom sa nepočíta s možnou variáciou sexuálno-rodových identít. Binarita pohlaví a rodov tým obmedzuje slobodu a chápanie sexuality.⁷²

Všetci zmienení autori a všetky spomenuté autorky tak podľa Kena Plummera a Arlene Stein predstavili prelomové myšlienky s teoretickým základom pre odlišný prístup k chápaniu sexuality. To sa zakladalo na fluidnosti jednotlivých foriem sexuálneho správania, čo spochybňovalo spoločensky vžitú predstavu o sexualite ako stabilnej a nemennej kategórie.⁷³ Celkovo však platí, že z rôznosti uvádzaných myšlienkových zdrojov možno tvrdiť, že *queer* teória nemá jednotný ideový základ, a v žiadnom prípade nepredstavuje systémové rozvinutie niektorého autora, filozofického smeru alebo nejako inak vymedzeného a vyhraného teoretického prístupu.

Prakticky, resp. aktivisticky a politicky zasa *queer* teória čerpá z odkazu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia a opozičných kritik, ktoré v tom období predstavovali postkoloniálna, feministická a multikoloniálna teória.⁷⁴ Spoločne s hnutiami bojujúcimi za ženské práva, za rasové zrovnoprávenie afroamerickej komunity, a ďalšími podobnými hnutiami vyjadruje LGBTQIA+ hnutie a *queer* teória vôľu po predstavení dovtedy marginalizovaných pohľadov na spoločnosť, politiku a právo. *Queer* je špecifickým vyjadrením politických pohybov „od okrajov k centru“ („*from margins to center*“).⁷⁵ Centrum sa predovšetkým chápe ako kultúrny a mocenský stred spoločnosti, v ktorom sa nachádzajú privilegované skupiny obyvateľstva. Pre zrovnoprávenie okrajových skupín je tak nevyhnutné pristúpiť k radikálnej zmene kultúrnych, a teda mocenských štruktúr spoločnosti. To je základná politická stratégia a cieľ, ktoré pomôžu zapojiť diskriminované, marginalizované, ignorované a utlačané skupiny obyvateľstva do tvorby kultúrneho dialógu.⁷⁶ Pretože to nejde ľahko, tak cenou, ktorú musí za to spoločnosť platiť, sú kultúrne vojny medzi útokmi multikulturalizmu a obranou *status quo* v podobe konzervatívneho chápania západnej kultúry.

V spojitosti s týmto politicko-ideovým a politicko-praktickým zázemím *queer* teórií možno vyzdvihnúť osobu Paula Goodmana. Goodmana nemožno v prisnom slova zmysle plnohodnotne považovať za predstaviteľa *queer* teórie alebo *queer* hnutia, keďže v časoch, kedy pôsobil, *queer* teória a LGBTQIA+ hnutie ešte neexistovali vo svojej súčasnej podobe. Treba však spomenúť, že išlo o jednu z čelných osobností Novej ľavice, ktorá sa aktivizovala v protivojnových protestoch a pôsobila tiež v rámci raného aktivizmu za práva gejev a lesbičiek. To ale nebolo všetko, pretože Goodman sa otvorene behom sedemdesiatych rokov 20. storočia prezentoval ako *queer*. Na margo uvedeného možno konštatovať, že nešlo len o akademika, ktorý pomerne skoro vyjadril niektoré znaky neskoršej *queer* teórie, ale išlo aj o osobnosť aktivizmu Novej ľavice, ktorá spájala jej politicko-ideové základy s bojom za sexuálne oslobodenie a s utopickou verziou ním ponúknutej *protoqueer* teórie. Zrejme ako prvý používal už v roku 1969 pojem *queer* s politickými konotáciami v neskoršom chápaní deväťdesiatych rokov 20. storočia.⁷⁷

⁷² Pozri viac SEDGWICK, E. K.: *Epistemology of the Closet*. Berkeley – Los Angeles : University of California Press, 1990. Napr. s. 163-167.

⁷³ PLUMMER, K. – STEIN, A.: “I Can’t Even Think Straight”: “Queer” Theory and the Missing Sexual Revolution in Sociology. In: *Sociological Theory*, Vol. 12, No. 2, 1994. s. 182 a nasl.

⁷⁴ RAYMOND, D.: *Popular Culture and Queer Representation: A Critical Perspective* [online]. s. 98-99, [cit. 2022-10-19]. Dostupné na: <http://readingqueer.org/blog/wp-content/uploads/2013/10/Popular-Culture-and-Queer-Representation1.pdf/>.

⁷⁵ Niekedy sa v tejto súvislosti hovorí o aj o okrajovo-centrickej teórii (*Center/Margin Theory*), ktorej špecifický feministický variant predstavila *bell hooks* vo svojom diele *Feministická teória: od okraju k centru* (*Feminist Theory: From Margin to Center*) z roku 1984. Pozri takisto napr. *Center/Margin Theory (Bell Hooks)* [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné na: <https://primarygoals.com/teams/models/center-margin/>.

⁷⁶ KELLNER, D.: *Media Culture: Cultural Studies, Identity, and Politics between the Modern and the Postmodern*. London – New York: Routledge, 1995. s. 23-24.

⁷⁷ Svedčí o tom jeho esej z roku 1969 s názvom *Pamäte starého aktivistu* (*Memoirs of an Ancient Activist*). Tá však bola neskôr, v roku 1977 vydaná už po Goodmanovej smrti ako prepracovaná pod názvom *Politika bytia queer* (*The Politics of*

VI. AKÉ SÚ METÓDY *QUEER* TEÓRIE/TEÓRIÍ?

Charakter *queer* teórie nie je monoliticky jednotný. *Queer* teória preto nie je teóriou v tradičnom slova zmysle, tzn. neponúka metateoretickú pozíciu tvorenú dopredu vymedzenými a formálnymi metódami a metodológiou. Judith Halberstam sa vyjadruje na margo ponúkanej *queer* metodiky a metodológie nasledujúcimi slovami: „*Queer* metodológia sa pokúša skombinovať metódy, ktoré sa často považujú za zvláštne v porovnaní s ostatnými, a odmieta akademický popud k disciplinárnej koherentnosti.“⁷⁸ Je to v zhode so zameraním *queer* teórie, ktorej všeobecnou metódou a metodológiou je kvírovať objekty svojho skúmania. Kvírovanie ako uplatnenie metódy a metodológie príznačne vymedzuje Jodie Taylor, keď píše o „protichodnom spôsobe voči hegemonickému čítaniu a kultúrnym autoritám; kvírovanie ponúka kritiku toho, čo Warner označuje ako „režim normálu“.“⁷⁹

V metodickom a metodologickom ohľade je orientačným bodom *queer* teórií antagonický prístup k normám. Prísne vzaté – a aby nedošlo k nedorozumeniam – sú všetky *queer* vedecké prístupy orientované mimo úzkeho rámca čiernobielej binarity nazerania na niečoho buď ako „normálneho“, alebo ako „nenormálneho“. *Queer* teórie sa snažia popierať utláčateľský potenciál normovateľnosti. Za tým účelom nepopierajú normálnosť, ale snažia sa predstaviť flexibilný koncept „normálnosti“.⁸⁰ Túto skutočnosť musí zohľadniť každé metodické a metodologické nastavenie *queer* vedeckých prístupov vedeckými závermi, ku ktorým dospieva. Slovom, podľa *queer* teórií je diverzita „normálnym“ stavom vecí.

Tým, že odmietajú všetko pevne dané vo svojom základe, sú skôr komentátorskou pozíciou v podobe „*queer* komentárov“ („*queer commentary*“) alebo vnímavosťou vo výsledku „*queer* senzibilit“ („*queer sensibilities*“). Jerry Thomas zasa pripúšťa, že *queer* teórie môžu mať spolu so svojimi metódami veľmi blízko k heuristike.⁸¹ Diverzita *queer* komentárov predznamenáva, že *queer* teória sa nezakladá na jednotnom diskurze a ani takýto diskurz nevytvára. Takáto podoba komentárov môže mať rozličné podoby a zámer. Dokonca môžu si byť protichodné v rôznych významoch.⁸² *Queer* komentovanie tým vnáša do spoločenskovedného poznania moment nepredvídateľného. Vychádza z istého druhu experimentovania vo vedeckej oblasti.⁸³ *Queer* senzibilit dáva do pozornosti zasa Susan Sontag. Podľa nej je charakteristickým znakom každej senzibility to, že je neopísateľnou (*ineffable*). Senzibilita nie je schopná sama osebe vytvoriť systém, ktorý by poskytoval oporu istej myšlienke.⁸⁴ Hoci Sontag pôvodne uvažuje o apolitickej senzibilite, možnosť opodstatnenosti apolitickej *queer* senzibility však vzápätí vyvracia Moe Meyer.⁸⁵

Podstatnou súčasťou *queer* teórie je to, že ide o politicky orientovanú vedu. Zámerom *queer* teórie je skúmať možnosti utvárania a následného udržiavania politicky významných mocenských vzťahov. *Queer* teória však nepredkladá teoreticky jednotne formulovaný metodický a metodologický postup analýzy moci. V tomto smere je jej vlastná vnútorná diverzita prístupov zo strany jednotlivých autorov či autoriek, ktorí a ktoré sa podieľajú na

---

Being Queer). Pozri GOODMAN, P.: The Politics of Being Queer [online]. s. 487-491 [cit. 2022-11-18]. Dostupné na: https://cdn.muckrock.com/outbound_composer_attachments/hexadecim8/60233/goodman-the-politics-of-being-queer.pdf/.

⁷⁸ HALBERSTAM, J.: *Female Masculinity*. Durham - London Duke University Press, 1998. s. 13.

⁷⁹ TAYLOR, J.: Claiming Queer Territory in the Study of Subcultures and Popular Music. In: *Sociology Compass*, Vol. 7, No. 3, 2013. s. 195-207.

⁸⁰ LINDSAY, J.: *Queer Theory* [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné na: <https://newdiscourses.com/tftw-queer-theory/>.

⁸¹ THOMAS, J.: *Queer Sensibilities: Notes on Method*. In: *Politics, Groups, and Identities*, Vol. 5, No. 1, 2017. s. 173.

⁸² BERLANT, L. – WARNER, M.: What Does Queer Theory Teach Us about X? In *PMLA*, Vol. 110, No. 3, 1995. s. 343-344.

⁸³ Pozri tamže, s. 348.

⁸⁴ SONTAG, S.: Notes on “Camp”. In: *A Susan Sontag Reader*. New York: Farrar, Straus and Giroux, Inc, 1982. s. 106.

⁸⁵ Pozri MEYER, M.: Reclaiming the Discourse of Camp. In: BENSHOFF, H. M. – GRIFFIN, S.: (eds.) *Queer Cinema: The Film Reader*. London – New York: Routledge, 2004. s. 137.

politickom rozmere *queer* teórie.⁸⁶ Skutočnosť, že politická stránka *queer* teórie je sprevádzaná či motivovaná kritikou doterajších spoločenských pomerov vyjadruje aj Judith Butler, keď píše: „Ak má byť pojem ‚queer‘ priestorom kolektívneho súperenia, východiskovým bodom pre súhrn historických úvah a budúcich predstáv, musí zostať tým, čo aktuálne nie je nikým privlastňované, ale vždy len presúvané, prispôsobované, kvírované od predchádzajúcich používaní a smerom k naliehavým a rozširovaným politickým cieľom, a možno aj v prospech výrazov, ktoré túto politickú prax vykonávajú efektívnejšie.“⁸⁷ Butler apeluje na permanentne premenlivý charakter pojmu *queer*, ktorý sa neobracia svojou permanentnou kritikou len na aktuálne spoločenské pomery, ale takisto kriticky reflektuje to, čo aktuálne reprezentuje, a teda má reprezentovať v snahe o svoje zachovanie v budúcnosti. Pre Butler nie je *queer* osobitným diskurzom, ktorý by sa niečím líšil. Je „kolektívnym sporom“ práve z toho dôvodu, že svojou večnou premenlivosťou premoštuje jednotlivé diskurzy. Identita, z ktorej povstáva aj kriticko-politický prvok *queer* teórie, sa neuspokojuje s tým, že je presne či konečne určená, ale naopak, môže byť pohyblivá či fluidná. Vo vnútri *queer* sa preto objavuje aj kritický prvok voči reprezentovaným identitám.

VII. ZÁVER

Vzhľadom na skutočnosť, že v podmienkach slovenskej právnej vedy doteraz nebola *queer* prístupom skúmania práva venovaná bližšia analytická pozornosť, a ide o nerozpracovaný nový prístup skúmania práva, považoval som za potrebné predstaviť a zdôvodniť základné a všeobecné predpoklady všetkého, čo sa pomenováva pojmom *queer* a nesie znaky nonnormatívnosti, fluidnosti a z toho plynúcej diverzity. Preto aj prvá časť tohto príspevku vybočuje z rámca právnej vedy a skúmania práva. Dôvodom pre takýto prístup je aj skutočnosť, že doterajší ideový či metodický a metodologický rozvoj *queer* teórie práva vo svete ukázal, ako sa snaží toto hnutie právneho myslenia adaptovať všeobecné a základné predpoklady *queer* teórie pre oblasť práva a právnej vedy.

Vplyv *queer* myslenia tak prináša niekoľko zdanlivo neprekonateľných problémov. Dokonca zdá sa, že vstup kvírstva do právnej vedy môže byť buď nezlučiteľný s predpokladmi právnej teórie, alebo bude jej základy erodovať. Dôraz na nonnormativitu kriticky spochybňuje skutočnú či potenciálnu legitimitu každej normy. Fluidnosť sa zdá byť v príkrom rozpore s doterajšou podobou právneho myslenia, ktorého podstatnou časťou je schopnosť normovať žiaduce spôsoby správania sa v stabilných právnych pravidlách. Diverzita zasa zdanlivo narúša pôvodný monizmus práva a jeho schopnosť pôsobiť ako zdroj všeobecných a objektívne podmienených kritérií. Na strane druhej, to všetko môže priniesť možnosti prehodnotenia vyhranenej podoby právneho diskurzu smerom k jeho otvorenému nastaveniu.

Okrem uvedeného takisto platí, že *queer* predstavuje v sebe politický prvok, ktorý si nekladie apel na nezaujatosť a neutralitu. *Queer* je v tomto smere pozitívnu kritickou analýzou, ktorá je pohľadom cez prizmu nonnormatívnosti, fluidnosti a diverzity. Politicky tendenčné poznávanie práva tým vedie k relativizácii ústredného miesta práva ako najdôležitejšieho objektu právnej vedy. Naopak, právo prestáva byť relevantné na úkor *queer* identity/identít, ktorej/ktorým sa má prispôbiť. To ako sa jednotlivé podoby *queer* teórie práva dokážu vyrovnáť s týmito problémami bude predmetom druhej časti tejto štúdie.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Queer, queer teória, fluidnosť, diverzita, LGBTQIA+

⁸⁶ LEE, D. – SMITH, N. J.: What's Queer About Political Science? In *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 17, No. 1, 2015. s. 55.

⁸⁷ BUTLER, J.: *Critically Queer*, s. 19.

KEY WORDS

Queer, queer theory, fluidity, diversity, LGBTQIA+

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. AHMED, S.: *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Burham – London: Duke University Press, 2006. 224 s. ISBN 978-0-8223-3914-4.
2. ATKINS, R.: *Goodbye Lesbian/GayHistory: Hello Queer Sensibility: Meditating on Curatorial Practice*. In: *Art Journal*, Vol. 5, No.4, 1996. s. 80-86. DOI: 10.2307/777660.
3. BADENES, G.: *How Queer is Queer? Burrough's Novella through Rose-Tinted Glasses*. In: *CLINA*, Vol. 3, No. 1, 1997. s. 97-115. DOI: 10.14201/clina20173197115.
4. BARKER, M.-J. – SCHEELE, J.: *Queer: A Graphic History*. London: Icon Books, 2016. 175 s. ISBN 978-178578-072-1.
5. BASLAROVÁ, I. – JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ, T.: *Dynamické formy a žánry: Reprezentace genderu v populární kultuře*. In: *Gender a výzkum / Gender and Research*, Vol. 23, No.1, 2022. s. 7. DOI: 10.13060/gav.2022.002.
6. BENSHOFF, H. M. – GRIFFIN, S.: *Queer Images: A History of Gay and Lesbian Film in Americas*. Boulder – Lanham – New York – Oxford – Toronto: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2005. 321 s. ISBN 0-7425-1972-4.
7. BERDISOVÁ, L.: *Kopernikovský obrat cez feministickú teóriu práva*. In: *Právny obzor*, Roč. 105, č. 5, 2022, č. 5, s. 405-419. DOI: 10.31577/pravnyobzor.2022.5.03.
8. BERLANT, L. – WARNER, M.: *What Does Queer Theory Teach Us about X?* In *PMLA*, Vol. 110, No. 3, 1995. s. 343-349.
9. BERNINI, L.: *Queer Theories: An Introduction: From Mario Mieli to the Antisocial Turn*. Abingdon – New York: Routledges, 2021. 168 s. ISBN: 978-0-367-19649-3.
10. BROWNE, K. – NASH, C. J.: (eds.) *Queer Methods and Methodologies: Intersecting Queer Theories and Social Science Research*. Farnham: Ashgate, 2010. 316 s. ISBN 9780754678434. DOI: 10.4324/9781315603223-1.
11. BUTLER, J.: *Critically Queer*. In: *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, Vol. 1, Iss. 1, 1993. s. 17-32. DOI: 10.4324/9780203760505-3.
12. CARNES, N.: *Queer Community: Identities, Intimacies, and Ideology*. Abington – New York: Routledge, 2019. s. ISBN 978-0-367-13967-4.
13. COHEN, C. J.: *Punks, Bulldaggers, and Welfare queens: The Radical Potential of Queer Politics?* In *GLQ: A Journal of Lesbian and gay Studies*, Vol. 3, Iss. 4, 1997. s. 437-465.
14. COSSMAN, B.: *Queering Queer Legal Studies: An Unreconstructed Ode to Eve Sedgwick (and Others)*. In: *Critical Analysis of Law*, Vol. 6, No. 1, 2019. s. 23-38.
15. D'EMILIO, J.: *Making Trouble: Essays on Gay History, Politics and the University*. New York: Routledge, 1992. 274 s. ISBN 0-415-90510-9.
16. DE LAURETIS, T.: *Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities*. In: *Differences: a Journal of Feminist Cultural Studies*, Vol. 3, Iss. 2, 1991. s. iii–xviii.
17. DUGGAN, L.: *The Twilight of Equality? Neoliberalism, Cultural Politics, and the Attack on Democracy*. Boston : Beacon Press, 2003. 111 s. ISBN 978-0-8070-7955-3.
18. EDELMAN, L.: *Queer Theory: Unstating Desire*. In: *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, Vol. 2, No. 4, 1995. s. 345-348. DOI: 10.1215/10642684-2-4-343.
19. FORD, R. T.: *What's Queer about Race?* In *South Atlantic Quarterly*, Vol. 106, Issue 3, 2007. s. 477–484. DOI: 10.2307/j.ctv125jqsm.13.
20. GÁBRÍŠ, T.: *Súčasnosť a budúcnosť kritických prístupov k právu?* In: GÁBRÍŠ, T. a kol.: *Nedogmatická právna veda: od marxizmu po behaviorálnu ekonómiu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 93-113.

21. GIFFNEY, N.: Denormalizing Queer Theory: More than (Simply) Lesbian and Gay Studies. In: *Feminist Theory*, Vol. 5, No. 1, 2004. s. 73-78. DOI: 10.1177/1464700104040814.
22. GIFFNEY, N.: Introduction: The 'q' Word. In: GIFFNEY, N. – O'Rourke, M.: (eds.) *The Ashgate Research Companion to Queer Theory*. Farnham – Burlington: Ashgate Publishing Limited, 2009. s. 1-13.
23. GLICKMAN, CH.: Queer Is A Verb [online]. Apr, 06, 2012, [cit. 2022-11-15]. Dostupné na: <https://new.charlieglickman.com/queer-is-a-verb/>.
24. GONZALEZ-SALZBERG, D.A.: The Making of the Court's Homosexual: a Queer Reading of the European Court of Human Rights Case Law on Same-Sex Sexuality. In: *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 65, No. 4, s. 371-386. DOI: 10.53386/nlq.v65i4.222.
25. GOODMAN, P.: The Politics of Being Queer [online]. s. 487-491 [cit. 2022-11-18]. Dostupné na: https://cdn.muckrock.com/outbound_composer_attachments/hexadecim8/60233/goodman-the-politics-of-being-queer.pdf/.
26. GOULD, D. B.: *Moving Politics: Emotions and ACT UP's Fight against AIDS*. Chicago: University of Chicago Press, 2009. 524 s. ISBN 978-0-226-30530-1.
27. HALBERSTAM, J.: *Female Masculinity*. Durham – London: Duke University Press, 1998. 330 s. ISBN 0-8223-2243-9.
28. HALL, D. E.: *Queer Theories*. New York: Palgrave MacMillan, 2003. 214 s. ISBN 0-333-77540-6.
29. HALPERIN, D.: *Saint Foucault: Towards a Gay Hagiography*, New York: Oxford University Press, 1995. 246 s. ISBN 0-19-509371-2.
30. HENDERSON, B.: *Queer Studies: Beyond Binaries*. New York: Harrington Park Press, 2019. 544 s. ISBN 9781939594334.
31. HOWELL, C. – NESTLE, J. – REIS, J. – RIVERA, S. – WILCHINS, R. – WRIGHT, S.: (eds.) *GenderQueer-Voices from Beyond the Sexual Binary*. 2nd edition. Riverdale: Riverdale Avenue Books LLC, 2020. 293 s. ISBN 9781626015647.
32. HUFFER, L.: *Mad for Foucault: Rethinking the Foundations of Queer Theory*. New York: Columbia University Press, 2010. 346 s. ISBN 978-0-231-14919-8.
33. CHASE, B. – RESSLER, P.: An LBGQT/Queer Glossary. In: *English Journal*, Vol. 98, No.4, 2009. s. 23-24.
34. JAGOSE, A.: A Response to This piece Has Been Received from C.W.Young [online]. In: *Australian Humanities Review*, Iss.4, 1996 [cit. 2021-10-21]. Dostupné na: <http://australianhumanitiesreview.org/1996/12/01/queer-theory/>.
35. JAGOSE, A.: *Queer Theory*. Melbourne: Melbourne University Press, 1996. 153 s. ISBN 0-8147-4233-5.
36. KELLNER, D.: *Media Culture: Cultural Studies, Identity, and Politics between the Modern and the Postmodern*. London – New York: Routledge, 1995. s. ISBN 0-415-10570-6.
37. KING MOTT, W.: Queer Politics: Re-Shaping the Politics of Church and State. In: *Religions*, Vol. 13, 2022, s. 1-10. DOI: 10.3390/rel13070663.
38. KORNAK, J.: Queer as a Political Concept (Academic Thesis) [online]. Helsinki: Unigrafia, 2015. 211 s. ISBN 978-951-51-0562-2, [cit. 2022-11-14]. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/33732782.pdf/>.
39. LECKEY, R. – BROOKS, K.: (eds.) *Queer Theory: Law, Culture, Empire*. New York: Routledge, 2010. 217 s. ISBN 978-0-415-57228-6.

40. LEE, D. – SMITH, N. J.: What's Queer About Political Science? In *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 17, No. 1, 2015. s. 49-63. DOI: 10.1111/1467-856X.12037.
41. LIBRETTI, T.: Sexual Outlaws and Class Struggle: Rethinking History and Class Consciousness from a Queer Perspective. In: *College English Studies*, Vol. 67, No. 2, 2004. s. 154-171. DOI: 10.2307/4140715.
42. LINDSAY, J.: Queer Theory [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné na: <https://newdiscourses.com/tftw-queer-theory/>.
43. LONG, B. L.: Stigmatized Identities: Choice, Accessibility, and Authenticity. In: SERPE R. T. – STETS, J. E.: (eds.) *New Directions in Identity Theory and Research*. New York: Oxford University Press, 2016. s. 450.
44. MARINUCCI, M.: *Feminism is Queer: The Intimate Connection Between Queer and Feminist Theory*. London – New York: Zed Books, 2010. 140 s. ISBN 978-1-84813-475-1.
45. MARCUSE, H.: Problém násilí v opozici. In: MARCUSE, H.: *Psychoanalýza a politika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1969. s. 54-64.
46. MCCANN, H. – MONAGHAN, W.: *Queer Theory Now: From Foundations to Futures*. London: Red Globe Press, 2020. 268 s. ISBN 978-1-352-00751-0.
47. MCCONNELL-GINET, S.: *Gender, Sexuality, and Meaning: Linguistic Practice and Politics*. New York: Oxford University Press, 2011. 297 s. ISBN 978-0-19-518781-6.
48. MEYER, M.: Reclaiming the Discourse of Camp. In: BENSHOFF, H. M. – GRIFFIN, S.: (eds.) *Queer Cinema: The Film Reader*. London – New York: Routledge, 2004. s. 136-150.
49. MOOR, A.: What Each of the Letters in LGBTQIA+ Means: It's Time to Break Down These Complicated Characters [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné na: <https://bestlifeonline.com/what-lgbtqia-means/>.
50. MSIBI, T.: *Hidden Sexualities of South African Teachers: Black Male Educators and Same-sex Desire*. Abingdon – New York: Routledge, 2018. 170 s. ISBN 978-1-138-85796-4.
51. NASH, C. J.: Queer Conversations: Old-time Lesbians, Transmen and the Politics of Queer Research. In: BROWNE, K. – NASH, C. J.: (eds.) *Queer Methods and Methodologies: Intersecting Queer Theories and Social Science Research*. 1st edition. London: Routledge, 2010. s. 129-142.
52. PLUMMER, K. – STEIN, A.: "I Can't Even Think Straight": "Queer" Theory and the Missing Sexual Revolution in Sociology. In: *Sociological Theory*, Vol. 12, No. 2, 1994. s. 178-187.
53. PROFANT, M.: (ed.) *Herbert Marcuse: Příslib štěstí*. Praha: Epoque, 2017. 376 s. ISBN 978-80-7557-102-1.
54. RAYMOND, D.: Popular Culture and Queer Representation: A Critical Perspective [online]. s. 98-99, [cit. 2022-10-19]. Dostupné na: <http://readingqueer.org/blog/wp-content/uploads/2013/10/Popular-Culture-and-Queer-Representation1.pdf/>.
55. ROCHELEAU, J.: A Former Slur Is Reclaimed, And Listeners Have Mixed Feelings [online]. August 21, 2019 [cit. 2022-11-01]. Dostupné na: <https://www.npr.org/sections/publiceditor/2019/08/21/752330316/a-former-slur-is-reclaimed-and-listeners-have-mixed-feelings/>.
56. SEDGWICK, E. K.: *Tendencies*. London: Routledge, 1994. 277 s. ISBN 0-415-10815-2.
57. SEDGWICK, E. K.: *Epistemology of the Closet*. Berkeley – Los Angeles : University of California Press, 1990. 259 s. ISBN 978-0-520-07874-1.

58. SEIDMAN, S.: From Identity to Queer Politics: Shifts in the Social Logic of Normative Heterosexuality in Contemporary America. In: *Social Thought & Research*, Vol. 24. No. 1/2, 2001. s. 1-12.
59. SIEFRING, J.: (EDS.) *Oxford Dictionary of Idioms*. 2nd edition. New York – Oxford: Oxford University Press, 2004. 340 s. ISBN 0-19-8527-11-X.
60. SONTAG, S.: Notes on “Camp”. In: *A Susan Sontag Reader*. New York: Farrar, Straus and Giroux, Inc, 1982. s. 105-120.
61. STRYKER, S.: Transgender History, Homonormativity, and Disciplinarity. In: *Radical History Review*, Iss. 100, 2008. s. 145-157. DOI: 10.1215/01636545-2007-026.
62. SULLIVAN, N.: *Critical Introduction to Queer Theory*. New York: New York University Press, 2003, 240 s.
63. ŠOLTYS, D.: *Prí(r)učka právneho feminizmu: Pojem, charakteristika, znaky, vývoj a podoby právneho feminizmu*. Košice: ŠafárikPress, 2022. 534 s. ISBN 978-80-574-0157-5. DOI: 10.33542/PFF-0184-1.
64. TALBURT, S.: Introduction: Some Contradictions and Possibilities of Thinking Queer. In: *Counterpoints: Thinking Queer: Sexuality, Culture, and Education*, Vol. 118, 2000. s. 3-13.
65. TAYLOR, J.: Claiming Queer Territory in the Study of Subcultures and Popular Music. In: *Sociology Compass*, Vol. 7, No. 3, 2013. s. 194-207. DOI: 10.1111/soc4.12021.
66. TAYLOR, CH.: *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. 10th reprint. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989. 616 s. ISBN 0-674-82426-1.
67. THOMAS, J.: Queer Sensibilities: Notes on Method. In: *Politics, Groups, and Identities*, Vol. 5, No. 1, 2017. s. 172–181.
68. THOMAS, Q. J.: Constructing Queer Theory in Political Science and Public Law: Sexual Citizenship, Outspeech, and Queer Narrative. In: *New Political Science*, Vol. 39, No. 4, 2017. s. 568-587. DOI: 10.1080/07393148.2017.1379756.
69. BARNETT, J. T. – JOHNSON C. W.: Queer. In: THOMPSON, S.: (eds.) *Encyclopedia of Diversity and Social Justice*. Lanham – London: Rowman & Littlefield, 2015. s. 580-583.
70. TULLY, J.: Identity Politics. In: BALL, T. – BELLAMY, R.: (eds.) *The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. s. 517-533.
71. WARNER, M.: *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1999. 227 s.
72. WHITLOCK, R. U.: Getting Queer: Teacher Education, Gender Studies, and the Cross-disciplinary Quest for Queer Pedagogies. In: *Issues in Teacher Education*, Vol. 19, No. 2, 2010. s. 81-104.
73. Center/Margin Theory (Bell Hooks) [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné na: <https://primarygoals.com/teams/models/center-margin/>.
74. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky: *Práva lesbič, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí: východiskový materiál do Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike* [online]. 104 s. [cit. 2022-01-14]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/documents/10182/184563/08_strategia_prava_LGBTI.pdf/.
75. Slovník [online]. TransFúzia, [cit. 2021-10-21]. Dostupné na: <http://www.transfuzia.org/kniznica-archiv/slovník/>.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA:

JUDr. Dominik Šoltys, PhD.

Odborný asistent

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Právnická fakulta, Ústav teórie práva Gustava Radbrucha

Kováčska 26, 040 75 Košice

Telefón: + 421 55 234 4126

E-mail: dominik.solys@upjs.sk